

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՆՈՐԳԱՎՐԱՊԻՒՆ

Հարկատուների համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. ուս. թղթերով... 1892 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 33

1892 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10 ԼՈՅՆՄԵՐ 28 (2.Տ.)

ՅԱՐԱՐ

Հրատարակող ի. Ն. Արթ. Երկր

ՊԵՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրությունը, եթե հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակե իրեն զրկուած գրություններն...

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

Հ Ա Յ Ո Ց Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ա Ս Ի Ր Ա Վ Ա Ն Մ Ի Ռ Ո Ւ Փ Ի Ւ Ն

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՅՆԵՐ Քաղաքում կանոնադրեն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ...

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն...

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրերը տալէ իւրեւ լրագիր, կը հարգողէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուղէ հարգողել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ Հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ: (*)

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցել կամ թղթակցել ուղղանքը պէտք է գրիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian (FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատակէ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը:

ԲՈՎԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Վեհ. Խրիմեանի օսմանեան հայատարեան արձակման խնդիրը. — Երկարուոր Տրապիզոնէն էր գրում. — Հայեր յեմերիկա. — Ամերիկա գաղութու մասին. — Մի յայտարարութիւն. — Ողբ ի վերայ Օլախաց Հայերուն ի Թօխարցի Միւսա Սարկաւակի ասացեալ. — Վրիպակ. — Ֆրանսական գործեր. — Թիւրքական լուրեր. — Պուկարիա. — Մանուշահեր. — Բանասիրական (Նամակներ իմ քառորթին):

ՎԵՀԱՓԱՌ ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ ԱՐՁԱԿՄԱՆ ԽՆԳՐԸ

Սեւաֆօրի թղթակիցը Կ. Պոլսէն նոյ. 29 թուով գրած է հետեւեալը.

«Երկու ամէն աւելի է որ Չարը Էլճիմաճնի կաթողիկոսի ընտրութիւնը վաւերացուցեր է և ուստիս զեւս պանն ալ հրաւիրեր է Բ. Գուռը որ Հայերի ընտրած կաթողիկոս Վեհ. Խրիմեանն արձակէ օսմանն հարատակութենէն: Սակայն մինչև այսօր այդ խնդիր չէ կարգադրուած և հայ բարձրաստիճան եկեղեցականը կէս բանտարկուածի պէս կը մնայ դեռ Երուսաղէմ իր բնակարանի մէջ: Կերելի թէ ուս զեսպանն այս օրեր նոր

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Վ Ա Ն

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՄ ՔԱՌՈՐԻՆ ՆՍՄԱԿ Բ.

Օտեսա, 6 նոյ. 1892

Ուրեմն հայեանական գործի առաջին քայլն էր դարերի ընթացքում ստրկացած, աղքատութեան գաղափարը մեռած, երկրագնդի վերայ տարածուած թշուառ ազգի անդամներին մէջ զարթեցնել այդ գաղափարը, արդէն մարեալ մօտ կրակի կայքը բորբոքել. դորա համար պէտք էին մարդիկ որոնք իրենց կեանքի լուստը անց էին կացրել թշուառ ժողովրդի մէջ նրա ցաւերը դարմանելու համար, որոնց մէջ այդ ինչպիսի արիւն էր դարձած, որոնք կեանքի բոլոր վայելքները զոհել էին այդ վեհ մտքին, որոնց ամբողջ ներառւային կազմուածը ցնցուած էր Հայի արձակման իւրաքանչիւր հառաչանքի վերայ... Այո՛, սիրելի Քաւորս, արգարեւ պէտք է սիրել մի վերացական գաղափար իւր սիրուհու նման, պէտք է որ այդ գաղափար կազմէ նրա կրողի էութիւնը, պէտք է նուիրուել նրան ամբողջապէս և ուրանալ ամեն բան, պէտք է լինել գաղափարի մտնուածք... Եւ ոչինչ այն աստիճանի անձնութիւն, այն աստիճանի ամբողջ մտաւոր նիւթա-

ղիմում մ'ալ արած է Բ. Գրան: Եթէ ճիշդ են լուսածները, թիւրքերը արամադրութիւն ցուցած են օսմանեան հպատակութենէ արձակելու կաթողիկոսը որ սա ուսական հպատակութիւնն ընդունի, սակայն միեւնոյն ժամանակ փախալ յայտնած են որ կաթողիկոսը փոխանակ Կ. Պոլսի ճամբով Ռուսիա երթալու, թրիէտի ճամբով երթալ:

«Ս. յապի մի առաջարկ Ռուսիան ինչպէս և նորընտիր կաթողիկոսին հաճելի չէ եղած և այժմ երկու կողմէն ալ յամառած կը մնան. հետաքրքրական է տեսնել թէ վերջապէս ո՞ր կողմը պիտի յաղթէ:

«Շատ հաւանականութիւն գտած մի զրոյցի նայելով, զոր սակայն վերապահութեամբ միայն կը հարգուի, Սուլթանը սորա զգուշացուցելու իրաւտէ որի համեմատ Վեհ. Խրիմեան կարճակուի օսմանեան հպատակութենէն և կարտօնուի Կ. Պոլսի ճամբով Ռուսիա երթալու. սակայն այն պայմանով որ կաթողիկոսը կարելի եղածին չափ քիչ կենայ ի Կ. Պոլս, չպատարագէ ոչ մի եկեղեցու մէջ և տեղի չտայ մեծ բազմութեան հաւաքուելուն:

Կան կարողութեան զոհեր չի պահանջուած որքան մի ժողովրդի ազատութիւնը օտարի լծիցը: Մի մտածիր թէ ինչ է նշանակուած հայրենասէր (թող մեր հայօսցիալիստներ ծաղրեն այդ զգալուանքը). սիրել այն երկիրը, սիրել այն ժողովուրդը որի դու մի մասն ես կազմում, սիրել արտի և հոգեւոյ ըրող կարողութիւնով, ապրել, շնչել, ուրախանալ տխրել այդ անհատ ժողովրդի լոյրը ցաւերով և ուրախութիւնով, լալ և ծիծաղել նորա հետ: Մի խօսքով, իւր ամբողջ էութիւնը նուիրել միայն այդ երկրի, ժողովրդին ծառայելով Որքան ծանր բայց վեհ գործ: Գծադրաբար մեր մէջ այնքան նուաւտացրել են այդ վեհ գաղափարի իմաստը մի տեսակ մարդիկ, այն աստիճանի շատացել են «հայրենասէրները», որ ամառուած եմ այդ բառն արտասանելիս: Բայց բաւական են այսքան փորձերը. պէտք չէ ձգել մարգարիսը խոզերին. պէտք է միանգամ ընդմիջող որոշել կեղծ և խակական աղամանը: Բայց ես հետանում եմ այն նամակի նիւթին:

Ս. յապէս այժմ կազմուելով մի որոշեալ թիւ գաղափարական մարդկանց*, պէտք

* Ես իմ հետեւեալ նամակներումս կը խօսեմ նոցա միութեան և կարծիքների զանազանութեան վերայ, որոնցից յառա-

«Գծուած չլիտի լինի վեհ. Խրիմեանին այս պայմանների համաձայնելը:»

ԵՐԿՈՒՄԻՂԻ ՏՐԱՊԵՉՈՒՆԷ ԷՐԶՐՈՒՄ

Պրնյ. ֆիսան և Տէվրէյ Ֆրանսացի ուղեւորներն որոնք մեր ընթերցողների ծանօթ են Հայաստան և Պարսկաստան 1890ին արած ճանապարհորդութեամբ որի նկարագրութեան մի մասը քաղուած օրէն հրատարակուեցաւ Արմենիայի նախորդ տարեշրջանին մէջ, այս օրեր ուրիշ երկու երկրաչափների հետ Կ. Պոլսէն Տրապիզոն մեկնեցան, այդ քաղքէ մինչև Էրզրում շինուելիք երկաթուղու գծի նախնական մի ուսումնասիրութեան համար:

Գրամատենների այն խումբը որ բերկրը շննելու, շատ զօրաւոր է և իր մէջ կայ նախկին մի նախարար հանրօգուտ շինութիւնների որ ծանօթ է իւր խոհմութեամբ, ձեռնարկու ու գրով և գործունէութեամբ:

ՀԱՅԵՐ ՅԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻԿԱԵԱԿ ՆԱՀԱՆԿՆԵՐԻ ՔՈՒՐՐ

Եր տարածել այդ գաղափարը բուն հայրենիքում ապրող ժողովրդին մէջ, որովհետեւ թող զրտի Հայերը լինին մի մի Գարիբալդիներ, առանց բուն ժողովրդի՝ Մշեցի-Ալազանցի գիւղացուն, ոչինչ չի կարելի անել:

Ուրեմն պէտք էր նրան եւս զարթեցնել, նրան՝ այդ գիւղացուն եւս իրեն փրկելու համար նախ հասկացնել իւր վեճակի դառնութիւնը, զարթեցնել նրա բանաստեղծի խօսքերով «Թմբած հոգին» եւ ապա միջոցներ, օրինակներ ցոյց տալ այդ վիճակից ազատուելու:

Ամբողջ դարերի ընթացքում հալածուած, տանջուած հայ ժողովուրդը մոռացուել էր ամենքից, նոյն իսկ իրեն արեւնակից եղող հարազատներից և վերջապէս, որ գլխաւորն է, ինքն էլ իրեն մոռացուել էր, նա այլ եւս Հայ չէր այլ «բայեա»:

Պէտք էր կազմակերպել գաղափարի վիւժարների գունդ, նախ կրթել նոցա որոշեալ ուղղութեամբ, որը նոյնպէս տարիների ընթացքում կատարուած է Արմենիան*, և հապտ դիմել գործին, ժողովրդին:

Հայան սօցիալիստներ-տիեզերականներ և այլն: Ինչպէս դու պահանջում ես, այդ բոլորի մասին ըստ իմ կարողութեան կը գրեմ:

Ֆիլա քաղաքէն նոյ. 23 թուով մեզ կը հաղորդեն հետեւեալը .

«Այստեղ քառասուն Հայերէ բազմապիսի կը լսուի կը դառնի գործաւորութեամբ : Իրենց զբաղում գըտնելը, կերելի թէ, նախանձ շարժած է ուրիշ ազգի գործաւորաց, ինչպէս կը ցուցնէ հետեւեալ դէպքը : Այս կերակի (նոյ. 20ին) ժամ 7ին, հայ գործաւորներէն Մօրենիկի Միսակ Գրիգորեան իր բնակած տունէն դուրս ելնելով միւս հայրենակցաց բնակարանը երթալու միջոցին (տեղւոյ բուրջի Հայերը երեք բնակարաններու մէջ բաժնուած են), երեք անգլիացի սրկիայներ իր վրայ կը յարձակին և չափազանց ծեծելով քիթը բերանը արիւնուայ կընեն : Այս դէպքի վրայ, յաջորդ օրը, բոլոր հայ գործաւորները խօսք մէկ ըրած իրենց տուներ կը փակուին կը մնան և գործարանը չեն երթար : Գործարանատէրը մինչև ժամ 9 սպասելով ազոնց գալուն, ճարը կը կարի և կենէ գործաւորաց բընակած տունը կուգայ անձամբ անոնց չբալուն պատճառն իմանալու համար : Հայերը իրենցմէ մէկին պատահածը պատմելով, կը յայտարարեն թէ քանի որ իրենց կեանքի ապահովութիւն չկայ, իրենք գործելու չպիտի երթան և իրենց հաշիւը վերջացնել կուզեն : Գործարանապետը իրենց կը խոստանայ չարագործները պատժել տալ : Եւ իրաւցունէ երեք օր չանցած, գատարանը այդ ծեծող սրկիայներէն մէկը 1900 և միւսը 2900 թալէր տուգանքի կը դատաւարտէ և այն ատեն սոսո չայերս կը մերսիսին իրենց արատութիւն :»

ԱՄԵՐԻԿԱ ԳԱՂԹԵԼՈՒ ՄԵՍԻՆ

Եւրոպական լրագիրները գրածին նայելով, Միացեալ Նահանգներին ծեծ

Բայց բաւական չէ սիրել իւր հայրենիք, բաւական չէ նուիրուիլ նրան, օգտակար դառնալու համար : Հայրենիքի ազատութիւնը, ժողովրդին իւր թշուառ վիճակից ազատելու և բարեկեցութեան տանելու գործը այն աստիճանի բարդ է, այն աստիճանի պատասխանատու մի ձեռնարկութիւն է, որ բաւական է մի փոքր սխալ, մի փոքր շեղումն կեանքի այն անհատական պահանջներէց, որոնց իւրաքանչիւր ժողովուրդը ստեղծել է իւր պատմական կեանքի ընթացքում, և ահա փոխանակ տուած զոհարելութեամբ մի օգուտ բերելու միտումով : Հասկանում են, Քաւարս, միտում են նրան որ քո կեանքը է կազմում, քո անքուն թիշերները տանջուած մտքի և հոգեւոյ առարկան է : Եւ որն աւելի զարհուրելի է, միտում են հինգ միլիոն ժողովրդի կեանքի և մահու գործին : Բայց մարդս չիմուած է վերին աստիճանի տարօրինակ . . . Իւրաքանչիւր անհատի մէջ կայ այնքան ինքնահաստատութիւն, այնքան զգուշար է նոյն իսկ ամենազգիւր մարդու հաստատանքը որ նա սխալվում է, թէ եւ սխալը պարզ երեւում է ինչպէս արեգակի լոյսը, որ նա միտումով իւր փայլութիւն անամենքով տեղեկացել եմ, որ ինձ մեղադրում են կողմնապահութեան մէջ գէտի Արմենիա . . . իր թէ եւ այնքան եմ կուրացել այս լրագրով որ ուրիշների նշանակութիւնը չեմ ըմբռնում : Հետեւեալ նամակներէց մէկում եւ այդ մասին կը պատասխանեմ իմ հակառակորդներին :

րակոյտին շուտով մի օրինակի՞մ պիտի ներկայացուի որի համեմատ 1893 յունվար 31էն սկսած մինչև մէկ տարի արգելք պիտի դրուի Միացեալ Նահանգներին մէջ գաղթականներին մտնելուն :

ՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պր. Յ. Չաքրեան հրատարակութեան համար զրկած է մեզ հետեւեալը Պրայլաէն ուր, ինչպէս կերելի, հիւանդ պարկած և ճնշուած վիճակին մէջ անգամ քաջարար կը հարձեն զինք իւր քաղաքական կարծիքներին հակառակորդներէ Հնչակեանները :

Այդ յայտարարութիւնն ինչպէս որ գրուած է, բոլորովին նոյնութեամբ կը հրատարակենք առանց ոեւէ բան յապաւելու . արգէն ամեն պատասխանատուութիւն կը վերաբերի իրեն և ծածկանունի տակ մտնել չէ ուզած :

Բազմաթէք բարեկամ,

Պ. Միկրտիչ փորթուգալեան, խմբագիր Արմենիա լրագրոյ Մարտէ 21

Ազնիւ բարեկամ.

Կը յուսամ Ձեր ձիւնաշորց բարեկամութենէն որ պիտի հաճիք սոյն իմ յայտարարութիւնը հրատարակել Ձեր Արմենիա լրագրին մէջ և նորա համար ընդունել հիմակուքնէ իմ խորին ու սրտագին շնորհակալութիւնն :

Բարեկամ, ես միտք ունիմ մեռնելու, ո՛չ թէ ոմանց պէս ինքնապակոյտեալը, կեանքի պայքարէն, կախէն խոյս տալու վատութիւնը գործելով, ո՛չ թէ ոմանց նման կէս ճանապարհէն դատաւարութեամբ կտ դառնալով. ո՛չ, այլ որպէս հասունացած ինձոր՝ պէտք է որ փրթիմ ու գետին իյնամ, ինչպէս գլորուած են ամեն մահկանացուք, որքան ալ բարձր

փայլած գործին, չէ տեսնում և դիմում է նոյն շաղով առաջ մինչև հանդիպել մի անանցանելի ժայռի, ուր շուտով չորս կողմն է նայում :

Այս վիճակից երկու ելք կայ, նայելով թէ անհատը ի՞նչ բնաւորութեան տէր է : Ետեքը յուսահատ՝ կատաղութիւնից ուղում են իրենց ճակատով ճեղքել ժայռն և անցնել և ի հարկէ անգոր ընկնում են թուլացած. շատերը յուսահատած անիծում են գործն էլ, ժողովուրդն էլ և յետ նահանջում գործից :

Բայց շատ քչերը քաջութիւն ունին խոստովանելու որ գործը, ժողովուրդը մեղաւ որ չէ եթէ իրենք ճանապարհը ուղիղ չեն գտել :

Ձը մտաւնամ, իմ խօսքս միայն անկեղծ գործիչներին մասին է :

Բայց դու այժմ բարկացած կասես, Ախր ի՞նչ եւ ընկել պատէ-պատ պատասխանել հարցին :

Մի՛ շտապիր, սիրելիս, թէ եւ կրկնում եմ հազար անգամ Արմենիայի կշեքում կրկնուած մտքեր . բայց ի՞նչ արած որ ամենատարական մտքեր տարիներին ընթացքում ընդունակ չենք ըմբռնելու : Իսկ մինչև որ մենք այս տարրական մտքերին չընտելանանք, հեռու քնալ անկարելի է :

Նրկար դարերի ընթացքում լինելով ուրիշ ազգերի հպատակ, այսինքն սարկելով ուրիշների խելքով, յարմարեցնելով մեր կեանքի պահանջները ուրիշների պահանջներին, շատ անգամ քմահաճոյքներին, մենք մոռացել ենք քաղաքական

ու ապահով կարծած են իրենց նստատեղիքն — կե՛ՍՍՐՆ ու կղերը, կՍԹՈՂԻԿՈՍՆ ու դպիրը :

Այս առթիւ աւելորդ չեմ համարիր նաեւ յանձնարարելու հակիթին մէջը մազ վնասելու սովորութիւնը ունեցող մարտիքաբուն էֆեկտիւնը յուն կամ կախիքիւնքի պարտններուն որ ծուռ մեկնութիւն չտան իմ սոյն ինքնին պարզ և հասկանալի յայտարարութեան : Եւ գննէ այնքան ազնիւ գտնուին որ կարողանան ըմբռնել թէ ասով ի՞նչ բան կուզեմ :

Գուցէ շատեր համոզուած են որ չը պիտի մեռնին և ընդ միշտ ընկողմանեալ թաւիչեայ բազմոցներու վերայ պիտի փքին ու ունին իրենց պատճառագատ սրահներու մէջ : Այդ կարգին վերաբերող հաստատեցանքը թո՛ղ մնան գարձեալ հաստատուն իրենց համոզմանցը մէջ . սակայն ես իրբեւ մահկանացու ստիպուած եմ մեռնելու :

Ի՞նչ է ծնունդը, ի՞նչ է մահը. — երկու կէտ քովէ քով — և ահա կեանք ըսուած բանը՝ այդ երկու կէտերու մէջտեղ գտնուած հազիւ նշմարելի բացը . այս է կեանքի անցքը, կեանքի ճանապարհի մեծութիւնը . այդ կէտակիրճէն ազնիւ կերպով անցնողներն են միայն որոնք կարող կը լինին պատմութիւն կոչուած դաշտի ծաղիկները ժողովելու և այդ ծաղկանց կոյտին տակ, փունջին ներքեւ, հանգիստ գտնելու : Հանգիստ, իւր ձեռքերը տախտակի մը վերայ դրած, ուրուն կուրծք կըսուի և որու տակ խիղճ ըսուած բան մը կայ . երանք, հազար երանի անոնց՝ որոց այդ տախտակի ներքեւ գտնուած կայծը իրաւունք չունենար այրելու վերագիր ձեռքերն որ այնքան ժամանակ ունեցան երեւալու ու շարժուելու . . . :

կեանքով ապրելու կերպը . զուրկ լինելով ինքնուրոյն քաղաքական կեանքից մենք չունինք և քաղաքական կրթութիւն . իսկ այս կրթութիւն նման է բուրբուրիչ տեսակ կրթութիւններին՝ որոնց պահանջն է պարզից բարդը, տարրականից բարդադրեալը :

Բաւական չէ մի գաղափար իրականացնելու համար լինել անձնուէր, նուիրուել այդ գաղափարին . պէտք է գիտենալ թէ ի՞նչպէս, ի՞նչ միջոցներով, որպէս զի անձնուիրութիւնը անօգուտ կամ մեատակար չը լինի այլ օգտակար : Իսկ դորա համար, բացի ընդհանուր կրթութիւնից, ունենալու է և մասնաւոր կրթութիւն :

Մարդկային կրթութեան պատմութիւնը մեզ շատ պարզ ցոյց է տալիս, որ բացի ընդհանուր բնական օրէնքներից, որոնց ենթարկվում են երկրագնդիս բոլոր ազգերը, կան եւս իւրաքանչիւր ազգի իւր անհատական կեանքի օրէնքներ, յառաջացած նախ ապրած երկրի բնական դրոյցից, շրջապատող ազդեցութիւններից և դարերի ընթացքում ունեցած պատմական կեանքից : Արքան ազգ կայ, նոյնքան եւս պատմութիւն կայ : Չէ՞ որ այսօրը կան եւս եւս կրկնուած է երկրուան : Չէ՞ որ հայ ազգի պատմութիւնը նոյնքան գանազանում է Ծրանայի պատմութիւնից որքան Ասիան Եւրոպայից, որքան Ծրանսիան Հայաստանից : Այս միայն տեղափոխական գանազանութիւն : Հապա պատմական : Հապա ժողովուրդների բնուրութիւնները : Արեւմտ ու արեւմտիքը

Ազնիւ բարեկամ, ներողութիւն ըրէ ինձ որ այսքան երկարեցի բան լիքս . ինչպէս կըսեն, ձօռմիջ եղայ և ըսելիքէս ես ինքս ալ գրողուցայ :

Վերջապէս ես մտադիր եմ մեռնելու . ուստի կը ինդրեմ՝ Արմենիայի միջոցաւ որ ով ոք ինձ հետ հայելու ունի կամ պահանջ եւեռնամեայ դործունէութեան ընթացքին մէջ, (ի հարկէ հանրային տեսակետով) ի՞նչ օժանդակութիւն կամ քաջակրթութիւն որ առած են ինձ, թո՛ղ բարեհաճին յայտնել որպէս զի գեւ չը մեռած հասկնամ և մանաւանդ հաստատելութիւնն ալ գիտենայ և վերահաստէ լինի հրատարակագէտ թէ ո՞վ ինչ է . որպէս զի կարգ մը ձրիակեր անառակներ, պոռոտաբան փրփրական տիտաներ, որովայնէ անտի Ազգի բարբար հացովը ապրողներ, հայրենիքէ, ընտանիքէ և ամեն սիրական բաներէ զուրկ պանդուխտ Հայաստանցիներու արին քրտինքով աշխատած կուպէկները շարժելու չարնուատացող րեւալակներ սուխաղիւսներ չը համարձակիր այլ եւս գէս ու գէն, ամէն ծակ ու ծուկ կամ քունճ ու պուճախ միտուտելու և կամ մեռնելէս ետքն ալ չը յանդգնին վայրահաչանք ստիպնելու կրծելու :

Պիտի աշխատիմ դարձեալ առողջութիւնս պահպանել մինչև այդ կարգի գիմակաւորաց երեսն տեսնեմ կամ ինքը հաստարկութիւնը տեսնէ . իսկ եթէ մինչ այդ օրն չը դիմանամ ու մեռնիմ, իմ գործս շարքն և այս յայտարարութիւնս թո՛ղ լինի ամենուն պատասխանը :

Արդ մնաս բարեաւ, Հայո՛ց ազգ . մնաս բարեաւ իմ պաշտելի՛ հայրենիք, սիրական Ձէյթուն և ամբողջ կիլիկիա ծայր ու ճոթ որ զաւակդ լինելու ամենափոխ պատիւն ունեցած

Ծրանայի պատմութիւնը, նրա Մեծ յեղափոխութիւնը՝ հայ գործիչի համար բաւական չէ նոյնը ձգտել գործադրելու Հայաստանում : Այս բաւական չէ : Աստուծանորիկ Խաչիւրի ազատութեան պատմութիւնը և նոյն միջոցներով աշխատել մեղաւորում՝ այդ կը լինի երկխոյսութիւն : Գու չկարծես թէ ես ուրանում եմ ընդհանուր քաղաքացիան նշանակութիւնը : Քաւ լիցի : Ընդհակառակ մի անհատ որքան բազմակողմանի կրթուած լինի նոյնքան աւելի իւր անհատական ոյժեր կրկնապատկուած կը լինին : Բայց ընդհանուր կրթութիւնից յետոյ գալիս է մասնաւոր կրթութիւն : Ինչպէս բժիշկ լինելու համար պէտք է նախ գիմնադրական կրթութիւն և ապա համալսարանական : Մի խօսքով, պէտք է ունենալ ազգային կրթութիւն, մանաւանդ մեր օտարերկրեայ գործիչներին : Նոքա, եթէ կարելի է այսպէս ասել, այն օրից երբ նուիրուեցան հայնական գործին, պէտք է վերածնունդով հայ մկրտուեն հայութեան ազգանում, այսինքն նախ աստուծանորիկ ամենամանրամասն հայ ազգի անցեալը, իսկ ներկայ հայ ժողովուրդը — իմ խօսքս ճաճակահայերի մասին է — իւր կեանքի պայմաններով և այդ պայմաններից յառաջացած պահանջներով նոյն պայման պէտք է ծանօթ լինի ինչպէս իրենց հինգ մասները :

Սրբեօք շատ կան մեր մէջ այդպիսի գործիչներ : Տեսնենք երրորդ նամակումս : Ասայժմ ցանկութիւն : Քո

ներն այդ դրամի արուելուն հասնու-
թիւն տուած են այն պայմանով որ կու-
յուղին գոցուի և ոչ թէ մայրաքաղա-
քի զարդարանքին գործածուի : Հա-
ւանորէն այդ փոխառութիւն այս
պատճառներէ համար ջուրը ինչայ և
ուշինչ շինուի գարձեալ :

ՊՈՒԿԱՐԻՍ

Փարիզի «Փրէս» լրագրին մէջ կը
կարդանք հետեւեալը .

«Սօֆիաի մէջ Սոպրանիէին (պուլ-
կարական Ազգային ժողով) ներկայաց-
ւած է խիստ հետաքրքրական մի ծը-
րադիր որ պուլկարական ճարտարա-
գործութեան մեծ զարկ պիտի տայ :
Այդ ծրագիր կառավարիչ աստ տարի
տուրքէ ազատ թողուլ ճարտարագոր-
ծական ամեն մի նոր ձեւնարկի, այդ
ձեւնարկի պէտք եղած նախնական
նիւթերի ներածմանը համար մաքս
չառնել, նոր ճարտարագործութեան
արտագրած սպրանքների փոխադր-
ութեանը համար երկաթուղու սակա-
զինը զեղչիլ, նոր շինուելիք գործա-
րանների համար եթէ գետին պէտք
լինի, զայն ձրիապէս տալ և վերջա-
պէս կառավարութեան հետ աստ տա-
րի համար մի պայմանագիր ունենալ
որի համեմատ կառավարութիւնը յան-
ձրն առնէ միեւնոյն սպրանքի համար
այդ նոր գործարաններին օտար երկ-
րի գործարանների առջարկած գը-
նէն 10 անկի վճարել և այդ տե-
ղական գործարանէն գնել իր պէտք
եղած սպրանքը : Այս արտօնութիւն-
ներ վայելելու համար գործարան բա-
ցօղները պէտք է առնուազն 20,000
Ֆրանկ գրամագրու ռեննան և ա-
մենէն քիչ 20 գործաւոր բանեցունեն :
Սահաւակի ֆրանսական գրամագրու
ների գործունէութեան համար սքան-
չելի մի դաշտ, մանաւանդ որ մինչեւ
այսօր այնտեղ դաղթած ձեւնարկու-
ներն արտակարգ յաջողութիւններ
առնեցած են :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

L'ARMÉNIE

Հրատարակուած է արդէն Լոն-
տոնի L'Arménie լրագրի նոր շրջա-
նի Ա թիւը, հետեւեալ պարունակու-
թիւնով .

Յայտարարութիւն. — Աշըգեան Սրբա-
զանի բանադրանքն աղատական հայ մա-
մուլին դէմ. — Պատկեր, նամակ և կեն-
սագրութիւն Գամառ-Քաթիպայի . —
Քարգմանութիւն «Հիմի էլ Լուենք»ի . —
Կենսագրութիւն Խրիմեան Կաթողիկոսի .
— Նամակ և տեղեկագիր առ Պ. Կլատը-
զըն և Լօրտ Բօզզըրի Զէյթունի վերջին
ապստամբութեան և Հալէպի բանտարկ-
եալների նկատմամբ . — Իրենց պատաս-
խանագիրներ. — Յիշատակագիր առ Լօրտ
Բօզզըրի հայկական խնդրին նկատմամբ .
— Կարեւոր պատասխանագիր. — Ի. պա-
տասխան թուրքաւեր Պ. Բուլին և իւր
արանեակները . — Հայաստանի վրայ բա-
նախօսութիւն Լիւզըրի և Լիւպօրոյի մէջ .
— Ազգային լուրեր :

Տարեկան բաժնեգինն է 15 շիլին :
Աւելորդ է կրկնել թէ ո՛րքան

արժանաւոր է քաջալերել Մեծ. Տ. Մ.
Չերազի աշխատութիւնները որ հա-
յկական խնդրին համար վաղեմի
հանրածանօթ գործիչներէն է :

L'Arménieի բաժնորդագրուել ու-
զողները պէտք է գիմեն հետեւեալ
հասցէին .

Monsieur
Minas Tchéraz
Directeur du journal «L'Arménie»
33, De Vere Gardens
LONDRES W.

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է բա-
տանալ Արմենիայի խմբագրատունէն
իրենց առջեւ նշանակուած գիներով
որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու
փոստի ծախքը :

Աւէքսանդր Ծատուրեան, Բա-
նաստեղծոյթիւններ. Մասկուա 1891.
(Հնարի թղթի վրայ մաքուր տպագ-
րութեամբ կը պարունակէ հեղինակին
102 հատ բանաստեղծութիւնները :
Երես 174) : Գին 1 ֆր. 75 ս.

ԲԱՅՅԻ — Վեպիկներ և պատկեր-
ներ (Տպուած և անտիպ աշխատու-
թիւններով) : Հատոր Ա. Գին 7 ֆր. :

ԺՕԲԺ ՍԱՆ — Գարիբալդի կեն-
սագրութիւնը 35 սնթ. :

ԵՐԶԵԿԵԱՆՅ — Ազգային երգա-
րան ձայնագրեալ (հայկական ձայնա-
նիշերով) 2 ֆր. 80 սնթ. :

Խօսք վրան Հայրենասիրոյթեան
Բ տպագրութիւն 60 սնթ. :

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, Մեհն Երուսա և
Հայաստանի վրայ ունեցած ազդե-
ցոյթները 1 ֆր. 10 սնթ. :

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԳ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Խաչիկոսեց. Կրթարան
անդիակական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն
գիւրին և գործնական ոճով սովորեցու-
նող քերականութիւն մ'է հրահանգ-
ներով մէկտեղ) : Ա. հատորը կը բաղ-
կանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216
երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ
50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հը-
րահանգների անգլիերէն թարգմա-
նութիւնն է : Երկու հատորը միասին՝
5 ֆր. : (1 տղար ամբերկեան) :

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր
Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թա-
գաւորութիւնների նշանակներովը
մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ,
կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած :
1 ֆրանկ :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԻՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-

նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ-
րեւ նոյններ զանազան քաղաքների
մէջ և զանազան տպագրութիւնների
տակիւրերէնց գրած ոտանաւորներին
որոնք ժամանակին հրատարակուած չը
լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի
քանի ոտանաւորներ որոնք իբրև նմոյշ
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը-
պագրուած ազգային երգարանների
մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն
վաղուց արդէն արգիւլուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշների
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տը-
րուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ
ի՛նչ տպագրութիւնների տակ ներշն-
չուելով գրուած են : Գին (10 սանթիմ)
15 սանթիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌԵՆՈՒԱՄ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՏ ԱՊԱՂԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ բնտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անարդարական մի հայր իւր պակաս-
ուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջի
վերջոյ ինք ալ իւր օրդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ) :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՎԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

« Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան » հրատարակած այս վարդապե-
տարանի մէջ համառօտ կերպով բա-
ցատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայ-
րենասէր Հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք
է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կա-
տարելու :

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հա-
յերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս
տետրակ : Մէկ անգամէն 50 օրինակ
ծախու առնողին կը զրկուի 5 ֆրանքով
Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաս-
տանի Հայերին համար 10 սանթիմ) :

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ
կը լինի Պարսկաստանի Հայերին հա-
մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներովն :

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է
տեսնալ Արմենիայի խմբագրատունէն,
իրենց առջեւ նշանակուած գիներով
և փոստի ծախքը խմբագրատունէն
վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք
չգրկուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՇԻ ՄԸ (Սպառած) :

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅԻ »

Գ. ՍԱՂՄՈՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ »

Դ. ԱԶՍՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐՈՑ ԵՒ
ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՍԱՄ-

ԲԱՊԵՏԱՅ (Պուրջար ազգին իբ պա-
տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ
դարէ ի վեր արած շանքերի խիստ
հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն

է) (1 ֆր. 10 սնթ. մ.) 1 ֆր. 50 սնթ. մ.
Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՆԻՍԻՆԵՐԸ. — (Հայաս-
տանցիների պանդխտութեան տխուր
հետեւանքների սէկ փոքրիկ պատկերը

կը ներկայացունէ վիպական կերպով :)
Գին (90 սնթ. մ.) 1 ֆրանկ 20 սնթ. մ.

Զ. ԳՍՄԱԻ ՔԱԹՈՊԱ. — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑՍԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտե-
լուց (Մեծանուն հայ բանաստեղծին
վերջերս գրած ազատաշունչ բնուիր ո-

տանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետ-
րակով հրատարակուած են) : 50 հատը
2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթ. մ.)
10 սանթիմ :

Է. ԼԻՆՁԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ.
(Սպառած)

Ը. ԹԻՒՐԻՒՄԻ ՀԱՅԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՏ ԴՐԱ-
ՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց
դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական
և ցեղաբանական ամփոփ և հետա-

քրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-
րունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բը-
նակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների
թուին բաղդատական մէկ ցուցակն
ալ կցուած է տետրակին վերջը) : Գին
50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի
Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորու-
վին սպառած և միեւնոյն ժամանակ
չատերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.

Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են հուշարարի մէջ որ ութածալ
գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) :

(1 ֆրանք) : 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք-
րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի մի-
ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լու-
ծելու համար) : (15 սնթիմ), 20 սնթ. մ.

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի
Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորու-
վին սպառած և միեւնոյն ժամանակ
չատերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.

Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են հուշարարի մէջ որ ութածալ
գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) :

(1 ֆրանք) : 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք-
րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի մի-
ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լու-
ծելու համար) : (15 սնթիմ), 20 սնթ. մ.

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԱ. ԹՈՍԱՅ ԲՈՅՍՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :